

Mari Karmen Olazagirre Amilibia

*Hernani,
Gipuzkoa
(1931)*

Aurkibidea

Biografia

Aita Urnietakoa zuen eta ama, berriz, Zarauzkoa. Bera Hernanin jaio zen eta bi senidetan zaharrena zen. Portalez kanpoko eskolan ibili zen ikasten aurrena, gero Biterin eta hurrena mojetan. Josten ikasten ere ibili zen kalean eta Karreron lan egin zuen puntu fabrikan, harik eta 1960an ezkondu zen arte. Hernanin bizi izan da beti.

Zintak

HER-044

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-06-17
- **Iraupena:** 84 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Errazkin, Aitor

Pasarteak

1. Auzoen dolare azpia babesleku

- **Erref:** HER-044/002
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:02:28. **Bukatu:** 00:03:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra denboran, bonbardaketarik baldin bazen, auzoen dolare azpian babesten ziren Mari Karmen, anaia eta gurasoak.

2. Paper fabrikara lotara

- **Erref:** HER-044/003
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:03:00. **Bukatu:** 00:04:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bonbardaketak areagotu zirenean, etxean arrisku gehiegi zela eta, paper fabrikan babesten ziren, paper eta arkakuso artean. Bazkaltzen ere ematen omen zieten Paper fabrikan. Han ikasi omen zuen Mari karmenek babarrun zuriak jaten.

3. Zarautzera ihesi

- **Erref:** HER-044/005
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:05:06. **Bukatu:** 00:06:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian hamabost egun egin zituzten Zarautzen, amaren baserrian.

Hala ere, Mari Karmenek kontatzen du iristea kosta egin zitzaiela. Donostiara eraman zituen tranbia geratu egiten zen bonbardaketak sumatzen zituzten aldiro, eta tranbia azpian babestu behar izaten zuten bidaiari guztiek.

4. Aita Errepublikaren aldekoa

- **Erref:** HER-044/007
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:07:18. **Bukatu:** 00:09:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Aita Errepublikanoa zuen Mari Karmenek. Hernanin gorpuei lur ematen zien lagun bat zuen aitak, eta harek egunero esaten zion zenbat gorpu sartu zituzten lurpean.

5. Aita beldurrez bizi zen

- **Erref:** HER-044/008
- **Iraupena:** 0:00:27. **Hasi:** 00:09:19. **Bukatu:** 00:09:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Errepublikanoa zen aita, eta inork salatuko zuen beldur bizi zen. Behin ere ez zitzaizkion bila joan, baina beldurrez bizi izan zuen gerra.

6. Kulparik ez duenak pagatzen du askotan

- **Erref:** HER-044/009
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:09:46. **Bukatu:** 00:12:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerran izandako heriotzez eta erail zuten jende guztiaz ari da Mari Karmen. Hernaniko kanposantura Pasaian eta Donostian hildako gorpuak ekartzen zituztela dio Mari Karmenek.

7. Pentsamolde kontua

- **Erref:** HER-044/011
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:12:55. **Bukatu:** 00:13:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Mari Karmenek dio nazionalak segituan "harrapatzen" zutela eurek defendatzen zituzten idealetatik hurruntzen zen edozein.

8. Umezurtzak "Auxilio Social"era

- **Erref:** HER-044/012
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:13:35. **Bukatu:** 00:15:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

"Auxilio social" delakoa zer zen eta Hernanin nola funtzionatzen zuen azaltzen du Mari Karmenek.

9. Bandera espainola balkoian

- **Erref:** HER-044/014
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:16:21. **Bukatu:** 00:18:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:

Hernanin denetik izan dela dio Mari Karmenek, baita falangista asko ere. Euskaraz etxean besterik ez zuten hitz egiten. Zalantzak ditu Mari Karmenek kalean euskaraz egitea debekatuta zegoela esaterakoan, baina beldurra medio, ez zuten euskaraz egiten. Gainera, Franco etortzen zenetan, bandera jarri beharra zagoen balkoian, nahi edo ez nahi.

10. Francori agur eta ohore

- **Erref:** HER-044/022
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:24:06. **Bukatu:** 00:26:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

Gerrak iraun bitartean ez ziren eskolara joan Mari Karmen eta haren anaia. Gerraostean hasi ziren eskolan, eta Mari Karmen gogoratzen da Franco Donostiako Aieteko jauregira etortzen zenean nola behartzen zituzten haren aldeko oihuak egin eta hura agurtzera.

11. Etxeko lanak egiten makina bat arrasta eginak

- **Erref:** HER-044/023
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:26:14. **Bukatu:** 00:27:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Etxeko garbiketan laguntzen aritu behar izaten zuen Mari Karmenek. Etxe guztia eskuz garbitu behar izaten zutela dio.

12. Hamalau urterekin josten ikastera

- **Erref:** HER-044/024
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:27:00. **Bukatu:** 00:28:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Kaleko jostun batengana bidali zuen amak Mari Karmen, josten ikastera. Ondo ikasi zuen, eta ordutik aurrera hamaika galtzerdi eta maindire zulo jostea egokitu zitzaion.

13. Mojen eskolara uniformatuta eta eskola publikora espartinekin

- **Erref:** HER-044/025
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:28:48. **Bukatu:** 00:29:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Eskola publikora joan eta gero, mojen eskola batera joan zen Mari Karmen. Han uniforme beltza jantzi behar izaten zuten. Eskola publikoan, aldiz, ez zen uniformearen beharrik eta bakoitza bere arroparekin joaten zen.

14. Astean hogeita hamar pezetako jornal

- **Erref:** HER-044/027
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:30:12. **Bukatu:** 00:32:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak

Laburpena:

Mari Karmen hamaika urtez aritu zen Hernaniko Morencos y Carrero puntua

egiteko fabrikan lanean. Artilezko arropak josten zituzten: jertseak, xalak, bizkarrekoak, kapak, ...

15. Oso nagusi katolikoa

- **Erref:** HER-044/028
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:32:16. **Bukatu:** 00:33:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak

Laburpena:

<p>Arrosarioa esaten zen arratsaldero puntua egiteko fabrikan.</p>

16. Denak emakumeak, enkargatua ezik

- **Erref:** HER-044/029
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:33:39. **Bukatu:** 00:35:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Puntua egiteko fabrikan langile guztiak emakumeak ziren. Enkargatua eta haren laguntzailea, ordea, gizonezkoak. Emakumeak ezkongabeak edo alargunak ziren gehienez.

17. Jaian Tilosetara

- **Erref:** HER-044/031
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:36:04. **Bukatu:** 00:38:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa

Laburpena:

Mari Karmenek gogoan du bera gaztea zela jende asko biltzen zela igandetan Hernanin. Eguraldi onarekin, Tilosetan izaten zen dantzaldia. Eguraldi txarrarekin, aldiz, arkupean.

18. Infernurako sarbidea, Hernanin

- **Erref:** HER-044/032
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:38:07. **Bukatu:** 00:40:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Mari Karmenek dio beren inguruan ez zela "xirri", musu eta halakorik. Nahikoa

fama txarra jartzen omen zion bestela ere Urnietako apaizak Hernaniri, jendea valsa dantzatzeko ibiltzen zelako.

19. Sexu-heziketa lagun artean

- **Erref:** HER-044/034
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:40:51. **Bukatu:** 00:41:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:

Sexuari buruzko irakaspenik ez omen zen gurasoen ahotik heltzen. Lagunartean ikasten omen zuten zekiten apurra.

20. Erriberan hazten zirenak baino kalabaza handiagoak

- **Erref:** HER-044/035
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:41:44. **Bukatu:** 00:43:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Mari Karmen hogeita bost urterekin hasi zen senargaiarekin ibiltzen. Ordura arte makina bat kalabaza banatua omen zen.

21. Gaueko bederatzietarako etxera

- **Erref:** HER-044/037
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:44:47. **Bukatu:** 00:45:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Igandetan, dantzalditik gaueko bederatzietarako itzuli behar izaten zuten, nahiz eta udan ordu erdi gehiago izan. Mari Karmenek ama izaten zuen zain, etxean.

22. Hernaniko Azeri-dantza

- **Erref:** HER-044/040
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:48:02. **Bukatu:** 00:49:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Hernaniko San Juan jaietan dantzatzen zen Azeri-dantza egungoaren tankerakoa izaten zen, baina ezberdina, hala ere. Lehen, sokari helduta buru egiten zuen dantzariak ez zuen azeririk eramaten, eta janzkera aldetik ere aldatu da, garai batean ez baitzen guztiak berdin janzteko baliabiderik.

23. Dantzarien janzkera

- **Erref:** HER-044/043
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:51:07. **Bukatu:** 00:54:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Dantza "suelto" txapelketa antolatu ohi zen Hernanin, San Juanetan, eta Mari Karmenek dantzarien janzkera nolakoa izaten zen kontatzen du.

24. San Juan surik ez plazan

- **Erref:** HER-044/045
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:54:36. **Bukatu:** 00:55:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Garai batean, San Juanetan, ez zen surik egiten Hernaniko herriko plazan; auzoetan pizten zen sua.

25. Kalabaza hustu eta amona izutu

- **Erref:** HER-044/046
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:55:48. **Bukatu:** 00:57:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Haurrak zirela, erriberatik kalabaza hartu, hustu, aurpegi itxura eman, kandela barruan sartu eta amona zahar baten leihoan jartzen zuten Mari Karmenek-eta.

26. 'Amona potaje', emakume ikaragarria

- **Erref:** HER-044/047
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:57:47. **Bukatu:** 00:59:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

'Amona potaje' esaten zioten etxez etxe eskean ibiltzen zen emakume handi bati.

27. Sakamantekas

- **Erref:** HER-044/048
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:59:20. **Bukatu:** 01:00:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Sakamantekas zela eta ez zela beldur handia sartzen zieten gurasoek gaztetan.

28. Misioak Hernanin eta jendea beldurrez

- **Erref:** HER-044/049
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 01:00:13. **Bukatu:** 01:03:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Behin, Arantzazuko fraideak joan omen ziren Hernanira, misioak zirela eta. Mari karmenek dio beldurra muinetaraino sartzeko moduko mezuak zabaldu zituztela herrian zehar.

29. Elizara sartzeko janzkera eta modu egokiak

- **Erref:** HER-044/051
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 01:04:36. **Bukatu:** 01:06:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Mezetara joateko janzkera egokia eta gainean eraman beharrekoek: arrosarioak, meza-liburua, eskapularioa, ...

30. Luistarren pilota partidak

- **Erref:** HER-044/052
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 01:06:23. **Bukatu:** 01:08:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kongregazioak

Laburpena:

Luistarrek festa handiak antolatzen zituzten garai batean, bai eta San Juanak berak baino jai handiagoak. Mariaren Alabak kongregaziokoek, aldiz, ez zuten deus ere antolatzen. Luistarren pilota partidak gogoan ditu Mari Karmenek. Hamaiketako meza eta gero izaten omen ziren.

31. Mariaren Alabak kantuan

- **Erref:** HER-044/053
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 01:08:41. **Bukatu:** 01:10:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kongregazioak

Laburpena:

Mariaren Alaben eta Luistarren kongregazioak elkarren parekoak zirela dio Mari Karmenek. Mariaren Alabek ez zuten pilota partidarik antolatzen; kantatzeko aukera ematen zieten, ordea.

32. Errazionamenduko "olioa"

- **Erref:** HER-044/056
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 01:11:49. **Bukatu:** 01:12:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gantza izaten zen errazionamenduko olio, eta sutondoan jarrita urtu behar izaten zen.

33. Ogiaren faltan, taloak

- **Erref:** HER-044/057
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 01:12:21. **Bukatu:** 01:13:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Etxean artoa egiten zutenez, Errota Berrira joaten ziren trukea egitera. Errotatik arto-irina ekartzen zuten, eta harekin, taloak egin.

34. Arroza jan eta jan

- **Erref:** HER-044/058
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 01:13:41. **Bukatu:** 01:15:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Mari Karmenen aita almidoi fabrikan aritzen zen lanean. Arroza ekartzen omen zuten bertara. Langile batzuk arroza eta arrozarekin egindako irina lapurtzen omen zuten, baina nagusiek, jakinaren gainean zeuden arren, ez omen zieten galarazten, gosetea zela eta.

35. Kalean gazteleraz eta etxean euskaraz

- **Erref:** HER-044/059
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 01:15:18. **Bukatu:** 01:15:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Kalean gazteleraz mintzatzen ziren Mari Karmen eta bere ingurua. Euskaraz etxean bakarrik egiten zuten.

36. Gaur egun, lehen hitza euskaraz

- **Erref:** HER-044/062
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:18:06. **Bukatu:** 01:19:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Aitak ez zekien gazteleraz, eta amak erdizka. Etxean euskaraz egiten zuten, baina etxetik kanpo gazteleraz. Egun, lehen hitza euskaraz egin ohi du Mari Karmenek.

37. "Euskarak ez du ezertarako balio"

- **Erref:** HER-044/063
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 01:19:47. **Bukatu:** 01:20:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Oso gertuko jendearengandik entzun izan du Mari Karmenek euskarak ez duela ezertarako balio, baina berak beti garrantzi handia eman dio.

38. Donostia aldekoa, euskara garbia

- **Erref:** HER-044/065
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 01:21:42. **Bukatu:** 01:22:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Euskararik garbiena Tolosakoa dela entzun izan du beti Mari Karmenek, baina berari berea ere aski garbia iruditzen zaio.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com